

УДК 338.242

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.31-5>

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД

E-DEMOCRACY AS A BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION: A FUNCTIONAL APPROACH

Маляр Д.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Університет митної справи та фінансів

Кахович О.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
та публічного управління і адміністрування,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Кахович Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Університет митної справи та фінансів

Maliar Dmytro

University of Customs and Finance

Kakhovich Olena

Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture

Kakhovich Julia

University of Customs and Finance

У дослідженні розглянуто роль е-демократії у становленні сучасного суспільно-орієнтованого державного управління. Видокремлено спеціальні, загальні та інтеграційну функції е-демократії на основі поділу праці безпосередньо в системі державного управління. Спеціальні функції е-демократії розглянуто за трьома ознаками: за процесами, за підсистемами та за суб'єктами державного управління. До загальних функцій е-демократії віднесено: громадську ініціативу, участь громадськості у плануванні, спонукання громадськості, залучення громадськості до прийняття рішень, прозорість державного управління, громадський контроль. Доведено, що між загальними та спеціальними функціями е-демократії існує діалектичний зв'язок, точніше реалізація спеціальних функцій відбувається опосередковано через загальні.

Ключові слова: е-уряд, е-звернення, е-петиція, е-консультації, громадські слухання, бюджет участі, референдум, цифрові технології.

В исследовании рассмотрена роль электронной демократии в становлении современного общественно-ориентированного государственного управления. Выделены специальные, общие и интегрирующая функции э-демократии на основе разделения труда непосредственно в системе государственного управления. Специальные функции э-демократии рассмотрены по трем признакам: по процессам, по подсистемам и по субъектам государственного управления. К общим функциям э-демократии отнесены: общественная инициатива, участие общественности в планировании, побуждение общественности, привлечение общественности к принятию решений, прозрачность государственного управления, общественный контроль. Доказано, что между общими и специальными функциями электронной демократии существует диалектическая связь, точнее реализация специальных функций происходит опосредованно через общие.

Ключевые слова: э-правительство, э-обращение, э-петиция, э-консультации, общественные слушания, бюджет участия, референдум, цифровые технологии.

Digitalization of economic entities, digitalization of socio-economic relations and property relations inevitably lead to the formation of an information society. Under such conditions, there is a fundamental change in the processes of democratization. In particular, democratization, as well as any other sphere of public life, undergoes transformation under the influence of information and communication technologies. Thus, there was a phenomenon of e-democracy, which is essentially a modern form of interactive interaction between public administration and society. E-democracy tools enable the public to take their own initiatives, ensure public involvement in state-building processes, allow the public to exercise current control over the actions of state bodies, etc. This study examines the role of e-democracy in the formation of modern socially oriented public administration. Special, general and integration functions of e-democracy are separated on the basis of division of labor directly in the system of public administration. Special functions of e-democracy are considered on three grounds: by processes, by subsystems and by public administration. The general functions of e-democracy include: public initiative, public participation in planning, encouraging the public, involving the public in decision-making, transparency of public administration, public control. There is a connection between the general and special functions of e-democracy, more precisely, the implementation of special functions takes place indirectly through general functions. The general functions of e-democracy acquire a specific meaning and turn into special due to the specificization of objects, elements and processes of public administration. Functional analysis of e-democracy allows to establish the scale of work and application of digital technologies from each function, to design the rational structure of the e-democracy system in the country at the appropriate levels: local, regional and national. Understanding the interdependence between the general and special functions of e-democracy, as well as the analysis of such interrelation, allow to improve public administration, increase the level of efficiency of the public administration system, eliminate unnecessary procedures and bureaucratic obstacles.

Key words: e-government, e-petition, e-petition, e-consultations, public hearings, participation budget, referendum, digital technologies.

Постановка проблеми. Справжнім мейнстрімом у сучасній науковій літературі стали дослідження щодо зростання обсягів електронної комерції, цифровізації найрізноманітніших сфер господарської діяльності та настання технологічної революції INDUSTRY 4, що знаменує становлення цифрової економіки. Оскільки відбувається докорінна трансформація самого суспільного устрою у напрямі становлення інформаційного суспільства, це неминує призводити і до модифікації сучасних суспільних процесів, зокрема міжлюдські взаємодії переносяться у соціальні мережі, соціальні форуми та обговорення на сайтах. На тлі таких структурних соціальних перетворень не залишаються осторонь і питання публічних комунікацій, що відбуваються у площині демократизації суспільства. Цифровізація процесів демократизації суспільства призвела до виникнення феномену «електронної демократії», яка забезпечує інтерактивну взаємодію між соціумом та апаратом державного управління. Без перебільшення е-демократія сьогодні стала загальноновизнаним європейським стандартом демократизації суспільства, що є невід'ємним атрибутом формування інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори Проблематика е-демократії та залучення громадськості до прийняття рішень у сфері державного управління знайшла відображення в працях А. Акімова, О. Бухтатого, Ю. Василевича, Н. Грицяк, О. Золотар, О. Карпенко, О. Левченко, С. Сакалош. Питання запровадження електронного врядування, державних електронних послуг та створення інформаційно-аналітичних систем органів державної влади досліджувалися

такими науковцями, як: Г. Головка, А. Камінська, Н. Корніловська, К. Линьов, Ю. Машкаров, Д. Мельник, Я. Олійник, О. Орлов, В. Стеклов, М. Пасічник, В. Тронь, О. Шевчук, С. Малконрі, Р. Траунмюллер та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Ставлячись із повагою до наукових досягнень у цій галузі, варто розуміти, що е-демократія, як і будь-яка інша інновація, потребує подальшого вивчення, вдосконалення та практичного випробування. В Україні, як і в інших країнах світу, використання е-демократії сполучається з низкою таких проблем:

– ще не досягнуто єдності серед науковців у питаннях визначення сутності, змісту та функцій е-демократії, її місця та ролі щодо державного управління;

– нині інструменти е-демократії лише розвиваються, тобто постійно запроваджуються нові їх види, що вимагають відповідної апробації;

– залишається дисбаланс застосування інструментів е-демократії на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях;

– відсутність доступу до мережі Інтернет та інформаційно-комунікаційних технологій, а також відсутність комп'ютерної грамотності з боку маргінальних верств населення.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення місця та ролі функцій електронної демократії в системі державного управління, що передбачає виконання таких завдань:

– дослідити та сформулювати сутність функцій е-демократії;

– виділити види функцій е-демократії та вивчити взаємозв'язок між ними;

– установити рівні державного управління, на яких відбувається реалізація функцій е-демократії;

– визначити, через які інструменти е-демократії реалізуються її функції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не варто ототожнювати поняття «електронна демократія» та «електронний уряд», оскільки вони мають зовсім різне смислове навантаження. Електронний уряд передбачає виконання різноманітних функцій держави за допомогою цифрових технологій, здебільшого це надання державних послуг в електронному форматі, а саме: видача довідок та свідоцтв онлайн, електронні консультації, електронна реєстрація підприємства, електронне ліцензування підприємницької діяльності, електронне звітування перед державними органами фінансової служби та статистики тощо [1, с. 24]. Під таким кутом зору «електронна демократія» проявляється лише як один із розділів електронного уряду, тобто електронна демократія й є виконання певної окремої функції держави спрямованої на становлення демократії та народовладдя за допомогою сучасних цифрових технологій. Отже, сьогодні розвиток демократії є похідною від рівня впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у систему державотворення [6, с. 17–18]. Чим масштабніше охоплені процеси залучення громадян до планування й ухвалення рішень органів місцевого самоврядування (обласних рад та уряду) за рахунок цифрових технологій, тим вищий рівень демократії буде досягнуто. Електронна демократія, по суті, є засобом забезпечення більш якісного або вищого рівня участі громадян в управлінні державою в умовах інформаційного суспільства.

У певних джерелах [1, с. 23] е-демократія згадується як альтернативна форма управління державою. Насправді це в корні невірно. Е-демократія слугує сучасним цифровим та дієвим механізмом для організації зворотного зв'язку між державними органами та суспільством. Е-демократія має на меті надати можливість громадськості довести власну думку до посадовців та державних органів, інформувати суспільство про поточні процеси державотворення, надати хоча б поверхові важелі контролю громадськості над державним управлінням тощо. Іншими словами, е-демократія виступає запорукою того, що державне управління дійсно здійснюється в інтересах пересічних людей.

Державне управління є цілеспрямованим та гнучким процесом, безперервність якого проявляється у його циклічності [3, с. 223]. Перманентна безперервність державного управління відбивається у вигляді такої ж повторюваності процесів демократизації суспільства. Електронна демократія має чітко виражені функції, які сформувалися як результат поділу та спеціалізації праці безпосередньо в системі державного управління.

На нашу думку, функції електронної демократії – це види управлінської діяльності, що спря-

мовані на з'ясування громадської думки, залучення громадян до суспільно-політичних рішень та процесів, тобто залучення громадськості до державотворення та державного управління. По суті, е-демократія є сучасним та дієвим способом децентралізації державного управління за рахунок того, що прийняття рішень відбувається шляхом волевиявлення мешканців міста на мікрорівні та громадян країни – на загальнодержавному рівні.

Перш за все доцільно класифікувати функції електронної демократії за їх місцем та роллю в системі державного управління [2, с. 110]. Серед множини функцій е-демократії можна відокремити загальні, спеціальні (часткові) та інтегруючу (рис. 1).

1. Спеціальні функції е-демократії.

Оскільки е-демократія невідривна від державного управління, то саме елементи державного управління постають підґрунтям для виділення спеціальних функцій е-демократії. Так, **за ознакою процесів державного управління** варто розрізняти функції е-демократії, пов'язані з регулюванням бюджетування, проведенням виборів та референдуму, громадських слухань тощо (рис. 1). **За ознакою трьох підсистем державного управління** спеціальні функції е-демократії поширюються на відповідні етапи здійснення процесу з державного управління, а саме: ухвалення управлінських рішень, виконання рішень, контроль виконання рішень (рис. 1). **За ознакою суб'єктів державного управління** спеціальні функції е-демократії поділяються на функції органів місцевого самоврядування, обласних державних адміністрацій, уряду та адміністрації президента (рис. 1). Наприклад, ініціювання та проведення всенародного референдуму є ознакою демократизації виключно на загальнодержавному рівні.

2. Загальні функції е-демократії.

До загальних функцій е-демократії варто віднести: громадську ініціативу, участь громадськості у плануванні, спонукання громадськості, залучення громадськості до прийняття рішень, прозорість державного управління, громадський контроль (рис. 1). Загальні функції демократії притаманні найрізноманітнішим процесам державного управління, змінюються лише їх форми прояву.

Громадська ініціатива виступає, як правило, первісною загальною функцією е-демократії, оскільки для здійснення певних процесів із державного управління обов'язковою передумовою є саме початковий громадський імпульс [9, с. 112–113]. Так, для відбуття громадських слухань, подачі петиції, супроводження бюджету участі, а також проведення референдуму необхідно набрати певну кількість підписів (або голосів). І тільки після цього відбувається ініціація механізму з державного управління та відбуття відповідних процесів. У цьому разі громадська ініціатива є необхідною передумовою

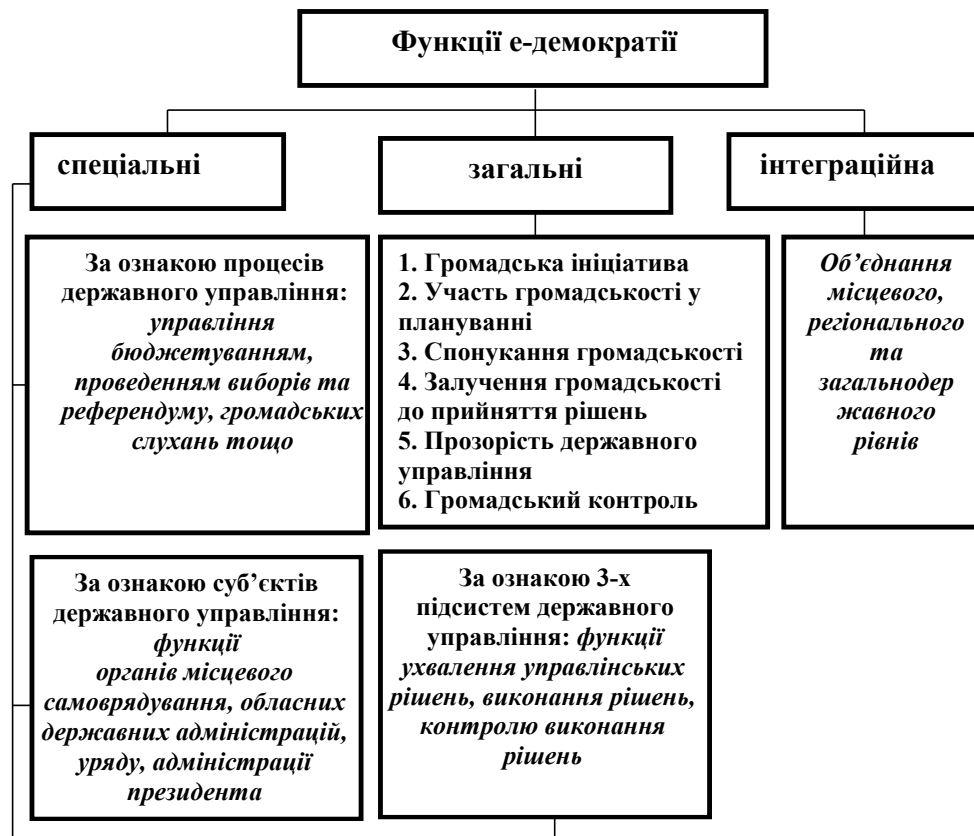

Рис. 1. Функції електронної демократії

Джерело: складено авторами на основі [7]

держуправління, що відповідним чином прописано в законодавстві і/або положенні органів місцевого самоврядування, тобто вона носить формальний характер. Однак громадська ініціатива як функція е-демократії також може проявлятися неформально, наприклад у вигляді консультацій, ведення блогів та як обговорення у соціальних мережах тощо.

Функція **участі громадськості у плануванні** відбувається в двох формах: латентній (завуальованій) та безпосередній. Латентна форма є більш розповсюдженою, оскільки більшість інструментів е-демократії, врешті-решт, призводить до коригування планів щодо розвитку міста. Наприклад, голосування громадськості в межах програми «бюджет участі» визначає, які саме об'єкти в місті підлягатимуть реконструкції, облаштуванню або початковому будівництву, тим самим відбувається зміна планів розподілу місцевого бюджету.

Спонування громадськості полягає у зростанні активності, мотивуванні населення до дій через доступність інструментів е-демократії як для звернення до державних органів, так і в контексті доступності інформації про поточні процеси з державного управління. Водночас громадська активність слугує потужним спонукальним мотивом для апарату державного управління, який змушений реагувати на громадські ініціа-

тиви відповідним чином [6]. Отже, громадська активність виступає у ролі запускового механізму для процесів державного управління.

Функція залучення громадськості до прийняття рішень є найголовнішою перевагою е-демократії, оскільки доволі просто в режимі он-лайн кожен громадянин може проголосувати на користь того або іншого рішення. Саме таким способом відбувається волевиявлення народу та його причетність до процесів державотворення [9, с. 112–113].

В епоху цифрових технологій Інтернет уже став найдоступнішою формою одержання будь-якої інформації. Так само постійне інформування суспільства з питань державного управління в режимі он-лайн є окремою **функцією е-демократії з підтримки прозорості** місцевого самоврядування (інших форм державного управління), наприклад: онлайн-трансляція засідань органів місцевого самоврядування; розміщення на сайті міського виконавчого комітету переліку основних актів; оприлюднення результатів громадських слухань та рішення міської ради із цього приводу тощо [5].

Остання загальна функція е-демократії полягає у **громадському контролі** над процесами державного управління. Сама можливість здійснення громадського контролю напряму впливає з доступності інформації про державні

процеси та їх результати. Подібну інформацію можна одержати з прямих трансляцій засідання місцевих рад, інтерактивних сайтів органів місцевого самоврядування, звітів міського голови, депутатів міської ради та виконавчого комітету. Звідси, виявлення громадськістю певних відхилень від очікуваного від державних органів результату слугує підставою для подальших громадських ініціатив, звернень та петицій із метою усунути такі недоліки. Таким чином, стає наочною циклічність у розгортанні загальних функцій е-демократії: починаючи з громадських ініціатив населення, знову повертається до них після реалізації громадського контролю.

У табл. 1 показано найбільш популярні інструменти місцевої е-демократії та їхню роль у виконанні загальних функцій е-демократії. Під інструментом е-демократії варто розуміти кон-

кретну технічну процедуру або дію, що здійснюється в онлайн-режимі [8]. Як видно з таблиці, один окремий інструмент може одночасно сприяти виконанню декількох загальних функцій е-демократії. І, навпаки, одна загальна функція е-демократії може виконуватися за допомогою багатьох електронних інструментів.

3. Взаємозв'язок між спеціальними та загальними функціями е-демократії.

Між загальними та спеціальними функціями е-демократії існує діалектичний зв'язок, точніше реалізація спеціальних функцій (які відображають суб'єктів, процеси та елементи державного управління) відбувається опосередковано через загальні функції (громадська ініціатива, участь громадськості у плануванні, спонукання громадськості, залучення громадськості до прийняття рішень, прозорість державного управління, гро-

Таблиця 1

Розподіл інструментів місцевої демократії за загальними функціям е-демократії

Інструменти місцевої е-демократії	Загальні функції е-демократії					
	Громадська ініціатива	Участь громадськості у плануванні	Спонукання громадськості	Залучення громадськості до прийняття рішень	Прозорість державного управління	Громадський контроль
електронні консультації	+		+			
електронні звернення	+	+				
електронні петиції	+	+	+	+		
інтерактивність вебсайту міської ради	+	+	+			
залучення мешканців до формування місцевого бюджету в режимі он-лайн		+	+	+	+	+
бюджет участі (вибір шляхом голосування проєктів розвитку міста)		+	+	+	+	+
онлайн-трансляція засідань органів місцевого самоврядування			+		+	+
розміщення на сайті переліку основних актів, що регламентують роботу ОМС					+	
розміщення на сайті ради інформації про порядок прийому мешканців в ОМС			+		+	
відкрите звітування міського голови, депутатів міської ради, її виконавчих органів, що оприлюднюється на сайті ради, або пряма трансляція					+	+
проведення громадської експертизи діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування					+	+

Джерело: складено авторами на основі [7; 8]

мадський контроль). Інакше кажучи загальні функції набувають конкретного змісту, з абстрактних (загальних) перетворюються на спеціальні завдяки конкретизації об'єктів, елементів та процесів державного управління. Так, певний процес державного управління у своїй реалізації конкретизується через послідовне застосування загальних функцій е-демократії, а саме:

- початково виступає громадська ініціатива, що слугує відповідним поштовхом для здійснення державного впливу (процесу);
- також початково або після ініціативи громадськість залучається до процесів планування державних заходів впливу на суспільство та економіку;
- громадська ініціатива слугує дієвим мотиваційним важелем, який стимулює посадовців

державного апарату до відповідних дій (процесів у галузі держуправління);

– залучення громадськості до прийняття рішень шляхом голосування, як і раніше, залишається найбільш дієвим механізмом народовладдя, що ефективно реалізується цифровим способом в режимі он-лайн;

– прозорість певного процесу з державного управління досягається шляхом перманентного оприлюднення його результатів у режимі он-лайн;

– контроль громадськості відбувається внаслідок відкритого звітування виконавчих органів або проведення громадської експертизи.

Розуміння взаємозалежності між загальними та спеціальними функціями е-демократії, а

Таблиця 2

Приклади реалізації спеціальних функцій е-демократії через загальні

Спеціальні функції е-демократії	Форма прояву спеціальної функції е-демократії в межах загальних функцій
1	2
Застосування е-демократії для ініціювання громадських слухань	1. Для відбуття громадських слухань завжди перше місце займає громадська ініціатива [7, с. 4–5]: необхідно зібрати достатню кількість підписів (для кожного міста кількість підписів різна). 2. По суті, розгляд депутатами місцевої ради та посадовцями виконавчого органу порядку денного громадських слухань й є способом внесення коректив до планів щодо розвитку міста. 3. Громадські слухання привертають увагу громадськості та мотивують для подальшої активності у цьому ж напрямі. 4. За своєю природою громадські слухання початково передбачають, що саме громадськість шляхом голосування через своїх представників вносить пропозиції з розвитку міста. 5. Прозорість громадських слухань полягає у відкритості проведення самих слухань та легітимності процедури голосування, прямій трансляції безпосередньо самих слухань. 6. Контроль розгляду рішень громадських слухань здійснюється на етапі їх розгляду на засіданні міської ради або виконавчого комітету.
Застосування е-демократії в ході планування та впровадження бюджету участі	1. Громадська ініціатива: після того як міська рада розпочинає компанію зі збору проєктів з облаштування міста, кожен громадянин або організація можуть подати на розгляд власний проєкт із розвитку міста. 2. Надаючи власні проєкти, громадяни та організації міста, по суті, створюють розгалужений план розбудови та ремонтування міста, пріоритети в якому знову будуть встановлювати саме мешканці міста. 3. Спонування громадськості: бюджет участі не залишає людей байдужими, оскільки йдеться про безпосереднє місце їх проживання (дороги, дитячі та спортивні майданчики, паркові зони тощо). 4. Залучення громадськості до прийняття рішень відбувається шляхом голосування за той або інший проєкт. 5. Прозорість державного управління: у режимі он-лайн можна бачити, скільки голосів одержали проєкти і, відповідно, які з них будуть реалізовані в майбутньому. 6. Громадський контроль: за результатами бюджету участі буде оголошено, які проєкти є переможцями та в які терміни вони будуть реалізовані.
Застосування е-демократії для ініціювання та проведення референдуму	1. Громадська ініціатива: для призначення референдуму необхідне висловлення такого наміру не менше як трьома мільйонами громадян України, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей [4]. Така ініціатива має значно більші шанси на її організацію та впровадження саме в режимі он-лайн. 2. Участь громадськості у плануванні: за допомогою референдуму, по суті, відбувається планування змін до законодавства або Конституції тощо. 3. Спонування громадськості: доступність інформації щодо проведення референдуму, а також доступність участі в референдумі в режимі он-лайн є запорукою потужної мотивації суспільства до участі в такій суспільно-політичній події. 4. Залучення громадськості до прийняття рішень: прийняття рішення шляхом прямого голосування народу являє собою найвищий ступінь участі та народовладдя. 5. Прозорість державного управління: досягається шляхом постійної трансляції он-лайн проміжних підсумків голосування. 6. Громадський контроль: передбачає публічне визнання громадськістю результатів референдуму, що оголошені на сайті уряду, а також у ЗМІ.

Джерело: складено авторами на основі [4; 7]

також аналіз такого взаємозв'язку дають змогу вдосконалити державне управління, підвищити рівень ефективності системи державного управління, ліквідувати зайві процедури та бюрократичні перепони. Умовний взаємозв'язок загальних та спеціальних функцій е-демократії можна відобразити в табл. 2.

Абстрактний характер загальних функцій проявляється у тому, що вони притаманні майже всім елементам е-демократії. Точніше, загальні функції е-демократії перетворюються на безпосередню діяльність у сфері державного управління тільки за умов реалізації спеціальних функцій е-демократії. Отже, загальні функції е-демократії є справжнім підґрунтям будь-якого процесу в галузі державного управління. Проведений аналіз функцій е-демократії має практичне значення, оскільки дає змогу встановити масштаби роботи та застосовувати цифрові технології із кожної функції, спроектувати раціональну структуру системи електронної демократії в країні за відповідними рівнями: місцевим, регіональним та загальнодержавним.

Інтеграційна функція е-демократії полягає в об'єднанні місцевого, регіонального та загальнодержавного рівнів розгортання е-демократії (рис. 1). За-будь яких умов е-демократія в кожній країні диференційована згідно з рівнями державного управління. Так, в Україні е-демократія має бути реалізована на трьох базових рівнях: 1) органи місцевого самоврядування (ОМС); 2) регіональні обласні ради (ОР); 3) загальнодержавний апарат управління (Адміністрація Президента (АП), Уряд країни (У) тощо). Необхідність такої диференціації та застосування інструментарію е-демократії на кожному відповідному рівні пояснюються досить просто: на кожному такому рівні державного управління вирішуються окремі або відмінні одна від одної проблеми суспільного життя. Тому реалізація е-демократії на кожному з указаних рівнів обмежена певним колом питань, тобто матиме такий самий обмежений результат. Таким чином, порівняння масштабів

застосування інструментарію е-демократії на мікро-, мезо- та макрорівні дає змогу встановити ступінь її збалансованості у цілому.

Проте на кожному рівні – від місцевого до загальнодержавного – функції е-демократії залишаються незмінними, вони лише уточнюють або конкретизують певну специфіку державного управління, його сутність та зміст. Технологія електронної демократії утворюється внаслідок безперервного перебігу її функцій, кожна з яких є конкретизацією або окремим складником демократизації сучасного інформаційного суспільства.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Електронна демократія виконує спеціальні, загальні та інтегруючу функції в системі державного управління.

Між указаними функціями існує тісний взаємозв'язок. Зокрема, сутність та зміст загальних функцій проявляється на рівні реалізації спеціальних функцій унаслідок конкретизації об'єктів, елементів та процесів державного управління.

Кожен окремий інструмент е-демократії може одночасно сприяти виконанню декількох загальних функцій. І, навпаки, одна загальна функція е-демократії може виконуватися за допомогою багатьох електронних інструментів.

Е-демократія та її інструменти мають бути реалізовані на трьох базових рівнях: місцевому, регіональному та загальнодержавному. Як це не дивно, але ми спостерігаємо ситуацію, коли органи місцевого самоврядування та обласні ради випереджають загальнодержавний рівень управління країною за ступенем е-демократії, незважаючи на започаткування Міністерства цифрової трансформації.

Розуміння взаємозалежності між загальними та спеціальними функціями е-демократії, а також аналіз такого взаємозв'язку дадуть змогу підвищити рівень ефективності системи державного управління та ліквідувати зайві процедури, бюрократичні перепони.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акімов А.В. Електронна демократія як альтернативна форма управління в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2018. Том 29(68). № 3. С. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29_3_7 (дата звернення: 11.07.2021).
2. Бухтатий О.Є. Публічні комунікації та електронна демократія в Україні: проблеми і перспективи. *Вісник Харківської державної академії культури. Серія «Соціальні комунікації»*. 2016. № 48. С. 108–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2016_48_12 (дата звернення: 09.07.2021).
3. Василевич Ю.В. Електронна демократія як засіб подолання кризи довіри до політичної системи. *Гілея: науковий вісник*. 2018. № 133. С. 222–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_133_63 (дата звернення: 12.07.2021).
4. Закон України «Про всеукраїнський референдум» 1135-ІХ від 26.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (дата звернення: 10.07.2021).
5. Грицяк Н.В. Електронна демократія як інструмент посилення інформаційної прозорості влади. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Державне управління»*. 2017. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpsdu_2017_1_9 (дата звернення: 10.07.2021).
6. Золотар О.О. Електронна демократія і цифрова диктатура. *Інформація і право*. 2017. № 4. С. 16–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2017_4_4 (дата звернення: 12.07.2021).

7. Індекс демократичності міст 2020 / М. Лациба та ін. Київ, 2020. 28 с.

8. Індекс місцевої електронної демократії в Україні: пілотне дослідження / Х. Приходько та ін. ; за ред. С. Лобойка, Д. Хуткого, А. Ємельянової. Київ, 2018. 14 с.

9. Карпенко О., Левченко О., Сакалош С. Партисипативні трансформації на місцевому рівні: електронна та цифрова демократія. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 1. С. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2019_1_21 (дата звернення: 14.07.2021).

REFERENCES:

1. Akimov A.V. (2018) Elektronna demokratiya yak al'ternatyvna forma upravlinnya v Ukraini [E-democracy as an alternative form of government in Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriys'koho natsional'noho universytetu imeni V. I. Vernads'koho. Seriya : Derzhavne upravlinnya*, vol. 29(68), no. 3, pp. 23–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2018_29_3_7 (accessed 11 July 2021).

2. Bukhatyy O.Ye. (2016) Publichni komunikatsiyi ta elektronna demokratiya v Ukraini: problemy i perspektyvy [Public communications and e-democracy in Ukraine: problems and prospects]. *Visnyk Kharkivs'koyi derzhavnoi akademiyi kultury. Seriya: Sotsial'ni komunikatsiyi*, no. 48, pp. 108–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/haksk_2016_48_12 (accessed 09 July 2021).

3. Vasylevych Yu.V. (2018) Elektronna demokratiya yak zasib podolannya kryzy doviry do politychnoyi systemy [E-democracy as a means of overcoming the crisis of confidence in the political system]. *Hileya: naukovyy visnyk*, no. 133, pp. 222–225. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_133_63 (accessed 12 July 2021).

4. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine] (2021) Zakon Ukrainy «Pro vseukrayins'kyy referendum» [Law of Ukraine "On All-Ukrainian Referendum"] 1135-IX 26.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (accessed 10 July 2021).

5. Hrytsyak N.V. (2017) Elektronna demokratiya yak instrument posylennya informatsiyanoi prozorosti vlady [E-democracy as a tool for strengthening the information transparency of government]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnya*, no. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpsdu_2017_1_9 (accessed 10 July 2021).

6. Zolotar O.О. (2017) Elektronna demokratiya i tsyfrova dyktatura [Electronic democracy and digital dictatorship]. *Informatsiya i pravo*, no. 4, pp. 16–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2017_4_4 (accessed 12 July 2021).

7. Latsyba M., Lukinyuk M. (2020) Indeks demokratychnosti mist 2020 [Urban Democracy Index 2020]. Kyiv. (in Ukrainian)

8. Loboika S., Khutkoho D., Yemel'yanovoyi A. (eds.) (2018) Indeks mistsevoyi elektronnoyi demokratiyi v Ukraini: pilotne doslidzhennya [Index of local e-democracy in Ukraine: a pilot study]. Kyiv.

9. Karpenko O., Levchenko O. and Sakalosh S. (2019) Partysypatyvni transformatsiyi na mistsevomu rivni: elektronna ta tsyfrova demokratiya [Participatory transformations at the local level: electronic and digital democracy]. *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*, no. 1, pp. 111–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2019_1_21 (accessed 14 July 2021).